

บทที่ 3
องค์ประกอบในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้ง
ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541

ในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้ง มีองค์ประกอบที่มีความสำคัญสามประการ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น องค์ประกอบทั้งสามดังกล่าวจะแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งในการที่จะให้เป็นวิธีการแก้ไขการเลือกตั้งที่มีความบกพร่องให้กลับคืนสู่แนวทางที่ถูกต้องตามกฎหมายและกติกาสถาของการเลือกตั้งตามที่กฎหมายเลือกตั้งได้กำหนดไว้ รวมทั้งจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญและการให้ความสำคัญต่อหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเลือกตั้งอีกด้วย องค์ประกอบดังกล่าวนั้นประกอบด้วยผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง มูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งและองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งแตกต่างไปจากเดิมหลายประการ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิรูปการเมืองตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ได้จัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นองค์กรในการควบคุมและจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรมขึ้นโดยเฉพาะรวมทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้งฉบับเดิมที่ไม่อาจเป็นมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

องค์ประกอบในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้นำมาใช้กับกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองประเภท โดยมีรายละเอียดที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ความแตกต่างดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์และวิธีการการเลือกตั้งของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีความแตกต่างกัน อาทิเช่น การกำหนดมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง¹

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 126 (1).

หรือดำเนินการหาเสียงเลือกตั้ง² ทำให้องค์ประกอบในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งของการเลือกตั้งทั้งสองประเภทมีความแตกต่างกันในบางประการไปด้วย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปโดยละเอียดเมื่อถึงเรื่องดังกล่าว

ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้ 3 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง³ และต่อมามีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้เช่นเดียวกันในมาตรา 94 ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหมายถึงบุคคลใดนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้ให้ความหมายไว้ในมาตรา 4 ว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ส่วนที่ว่าจะให้หมายความถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งในประเภทใดนั้นให้เป็นไปตามข้อเท็จจริงว่าการเลือกตั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งประเภทใด และการที่จะเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้นั้นก็ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้⁴

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้ ดังต่อไปนี้⁵

- (1) มีสัญชาติไทย⁶
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการ

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 129.

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 147 (1).

⁴ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 20.

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 105.

⁶ ในกรณีผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติจะต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี

เลือกตั้ง

นับถึงวันเลือกตั้ง

- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน
- (4) ต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้⁷
- (ก) เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
  - (ข) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
  - (ค) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
  - (ง) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะคัดค้านการเลือกตั้งได้เพียงใดนั้น มาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง ซึ่งเห็นว่าการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าว มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ จากบทบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้แต่เฉพาะเขตเลือกตั้งที่มีสิทธิเลือกตั้งนั้นมีสิทธิเลือกตั้งอยู่เท่านั้น และผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งอื่นใดได้ แม้จะเป็นผู้ได้ประสบหรือพบเห็นว่ามีการกระทำอันทำให้การเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นมีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมด้วยตนเองก็ตาม

ส่วนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งซึ่งเห็นว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมจะสามารถใช้สิทธิการคัดค้านการเลือกตั้งได้หรือไม่ นั้น อาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

1.1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 106.

1.1.1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งของตน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนใดไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ⁸ และกฎหมายที่บัญญัติในเรื่องดังกล่าวนี้ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและไม่ได้แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือแจ้งเหตุแล้วแต่เหตุนั้นมีใช้เหตุอันสมควร ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นบุคคลซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควร ซึ่งจะต้องเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง⁹

สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งซึ่งได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เมื่อเห็นว่าการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ย่อมมีสิทธิที่จะใช้สิทธิของตนยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นได้

1.1.2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งแต่ได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งและเหตุนั้นเป็นเหตุอันสมควร

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีหน้าที่ที่จะต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องเสียสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 และสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นสิทธิอันหนึ่งซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องเสียสิทธินั้นไปในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งนั้น

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541ฯ ก็มีได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 68.

⁹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 มาตรา 23.

จะต้องเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งโดยเด็ดขาดทุกกรณี แต่ได้กำหนดยกเว้นให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งแต่ได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งเพื่อรับแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และบุคคลดังกล่าวได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นเหตุอันสมควรตามแนวทางที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด¹⁰ ก็จะต้องเสียสิทธิตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2540 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ซึ่งทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยมีเหตุอันสมควร ไม่ต้องเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง และมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นได้

1.2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ไม่มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง แม้จะได้เป็นผู้พบเห็นการกระทำอันทำให้การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ก็มิได้หมายความว่า จะเป็นผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งอันไม่สุจริตและเที่ยงธรรมนั้นได้เสมอไป แม้ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นก็ตาม ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

---

¹⁰ สำหรับเหตุอันสมควรซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดรายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาแก่บุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งเพื่อรับแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการพิจารณาการแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2543 ได้แก่

1. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีกิจธุระจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องเดินทางไปพื้นที่ห่างไกลจากหน่วยงานเลือกตั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยกิโลเมตร อันทำให้ไม่สามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งในวันเลือกตั้งได้
2. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเจ็บป่วยและไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้
3. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิการหรือสูงอายุ และไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้
4. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเดินทางออกนอกราชอาณาจักร และมีได้แจ้งความประสงค์ขอใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 83 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541
5. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากที่เลือกตั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยกิโลเมตร
6. เหตุสุดวิสัยอื่นหรือเหตุอื่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

1.2.1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและไม่ได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ได้ให้โอกาสแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสามารถแจ้งเหตุของการที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งนั้นต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้ง เพื่อรับแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้¹¹ และในกรณีที่บุคคลดังกล่าวได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นเหตุอันสมควรตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดไว้แล้ว ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็จะไม่เสียสิทธิต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ซึ่งรวมถึงสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งด้วย

สำหรับกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและไม่ได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ จึงเป็นกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นไม่ใช้สิทธิในการแจ้งเหตุตามที่กฎหมายได้บัญญัติให้สิทธินั้นไว้ และย่อมเป็นผู้เสียสิทธิตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 และไม่อาจยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในครั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้

1.2.2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่เหตุนั้นไม่เป็นเหตุอันสมควร

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งเพื่อรับแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้แล้วก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่ากรณีที่แจ้งเหตุดังกล่าวแล้วจะทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ต้องเสียสิทธิต่าง ๆ ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 รวมถึงสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ก็เนื่องมาจากเหตุของการ

¹¹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 22.

ที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นจะต้องเป็นเหตุอันสมควร กล่าวคือ เหตุนั้นจะต้องเป็นไปตามแนวทางที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดไว้ เพื่อให้บุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งไว้เพื่อรับแจ้งเหตุดังกล่าว นำไปเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าเหตุดังกล่าว นั้นเป็นเหตุอันสมควรหรือไม่¹² และในกรณีที่เหตุซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้แจ้งนั้น มิใช่เหตุอันสมควรแล้ว พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติให้ถือว่าผู้นั้นเป็นบุคคลซึ่งไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ และจะต้องเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง¹³

ดังนั้น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้ว แต่เหตุนั้นไม่เป็นเหตุอันสมควร ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นย่อมเสียสิทธิตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 และไม่อาจใช้สิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในครั้งที่ไม่มีไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดระยะเวลาของการเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง เพราะเหตุจากการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง นั้น มีกำหนดเวลาดังตั้งแต่วันเลือกตั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้งครั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นไปใช้สิทธิเลือกตั้ง¹⁴ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้ว แต่เหตุดังกล่าวนั้นมิใช่เหตุอันสมควร ซึ่งทำให้ต้องเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนั้น แต่ต่อมาก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะได้ประกาศผลการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือทุกหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งดังกล่าว ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งแรกแต่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้ง

¹² คมชาญ เล่าสกุล, “หน้าที่ประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (2),” วารสารการเลือกตั้ง 2 (มกราคม 2543) หน้า 6.

¹³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง

¹⁴ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 มาตรา 23 วรรคสอง.

ครั้งใหม่ หรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งใหม่แต่ได้แจ้งเหตุอันสมควรที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นย่อมจะไม่เสียสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 23 และมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในครั้งใหม่ไม่ได้

สำหรับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดบ้างจะมีสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งและจะสามารถร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้เพียงใด ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะใช้สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองประเภท เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวเช่นเดียวกัน

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งอาจทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือได้แจ้งเหตุไว้แล้วแต่เหตุอันสมควร มีสิทธิหรือเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง มีความไม่สอดคล้องกับกำหนดระยะเวลาที่ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งอาจส่งผลต่อความชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งหรือไม่ กล่าวคือ มาตรา 22 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและไม่ได้แจ้งเหตุหรือแจ้งเหตุไว้แล้วแต่เหตุอันสมควร เมื่อครบกำหนดสามสิบวันหลังจากวันเลือกตั้ง เพื่อให้บุคคลดังกล่าวแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเพื่อรับแจ้งเหตุฯ ภายในหกสิบวันนับแต่วันประกาศรายชื่อและให้บุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งนั้นพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับจากวันสิ้นสุดของการแจ้งเหตุ จากกำหนดระยะเวลาดังกล่าวส่งผลให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือได้แจ้งเหตุไว้แล้วแต่เหตุอันสมควรจะทราบว่าตนได้เป็นผู้ที่ต้องเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น จะต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันหลังจากวันเลือกตั้งซึ่งอาจเกินกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ซึ่งมาตรา 94 ได้กำหนดให้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้ภายในสามสิบวัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปนั้น มาตรา 7/1 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง ซึ่งทำให้การพิจารณาเหตุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อนระยะเวลาสามสิบวันซึ่งกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ และทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไปโดยปริยาย ไม่ว่าจะผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นจะมีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจไปใช้สิทธิ

เลือกตั้งได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดไว้ก็ตาม ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้น

2. ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 94 ได้กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่งมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง เมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นเห็นว่าการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าวมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ดังนี้

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่ บุคคลที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร¹⁵ หรือสมาชิกวุฒิสภา¹⁶ ซึ่งได้ยื่นใบสมัครต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งสำหรับการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง¹⁷ และการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา¹⁸ หรือที่พรรคการเมืองได้เสนอบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งสำหรับการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ¹⁹ แต่การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ยื่นใบสมัครต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือที่พรรคการเมืองได้เสนอบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ยังไม่ได้ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งตามความหมายของบทบัญญัติมาตรา 94 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจนกว่าผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้วแต่กรณี จะได้ประกาศการรับสมัครดังกล่าวไว้โดยเปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ผู้นั้นสมัครรับเลือกตั้ง²⁰ หรือในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีชื่อในประกาศการรับสมัครของผู้ประกอบการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งและต่อมาได้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา และศาลฎีกามีคำสั่งให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ

¹⁵ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 29.

¹⁶ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 87.

¹⁷ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 31.

¹⁸ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 89.

¹⁹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 36.

²⁰ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 32

เขตเลือกตั้งรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น²¹ ผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวจึงจะมีฐานะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง

สำหรับขอบเขตในการคัดค้านการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น มาตรา 94 ข้างต้นได้กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น และไม่มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งอื่นใดที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งดังกล่าว หรือแม้ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้พบเห็นว่ามีการกระทำอันทำให้การเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมก็ตาม

ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่เห็นว่าการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าวมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จะมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้หรือไม่นั้น สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.1 ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง

ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมของเขตเลือกตั้งที่ตนเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้นั้น จะต้องไม่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ถูกศาลฎีกาวินิจฉัยก่อนวันเลือกตั้ง²² ให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งเพราะเหตุขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง²³ หรือถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดอันตรายหรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าวหรือรู้ว่ามีกรกระทำดังกล่าวแต่ไม่ดำเนินการเพื่อระงับ

²¹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 มาตรา 34.

²² วันเลือกตั้ง หมายความว่า วันที่กำหนดให้เป็นวันเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

²³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 มาตรา 34/1.

การกระทำนั้น²⁴ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งได้ดังนี้

2.1.1 ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้ง

2.1.1.1 ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้มีการแบ่งเขตการเลือกตั้งเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง²⁵ ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นจำนวนที่ร้อยละคน ทำให้ต้องมีการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นร้อยละเขต โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งโดยอ้อมมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น และไม่มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งอื่นซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง แม้จะเป็นผู้พบเห็นการกระทำอันทำให้การเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้น ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมด้วยตนเองก็ตาม

2.1.1.2 ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ มาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ไม่ได้กำหนดในกรณีของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อแตกต่างจากกรณีของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยในมาตรา 94 ได้กำหนดแต่เพียงว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง” ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ย่อมเห็นได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีชื่อนั้นย่อมจะมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง แต่โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง²⁶ ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจึงน่าจะมีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งในทุกหน่วยเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เมื่อเห็นว่าการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยง

²⁴ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 มาตรา 85/1.

²⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 98.

²⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 99.

ธรรม โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจะมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ได้มีการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเล็ก ๆ สี่ร้อยเขต

แต่โดยที่การคัดค้านการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้สองกรณี คือ กรณีการคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อให้มีการนับคะแนนใหม่และกรณีการคัดค้านการเลือกตั้งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อนี้ ย่อมจะสามารถคัดค้านการเลือกตั้งได้ แต่เฉพาะให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ับคะแนนในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือของเขตเลือกตั้งนั้น เท่านั้น เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้กรณีที่มาแห่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดว่างลงเพราะเหตุอื่น ๆ นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร ให้ผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่ตำแหน่งนั้นว่างลงในลำดับถัดไปเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นแทน²⁷ ดังนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงไม่อาจมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่สำหรับการคัดค้านการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้

แต่เนื่องจากความบกพร่องในการบัญญัติเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ไม่ได้บัญญัติรองรับการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไว้ว่าจะสามารถดำเนินการได้เช่นใด ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 โดยมาตรา 85/8 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่มีการทุจริต แต่การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งนี้จะไม่ใช่การกำหนดหลักเกณฑ์การคัดค้านการเลือกตั้งภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้ง แต่เป็นการดำเนินการก่อนการประกาศผลการเลือกตั้ง

²⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 119(1).

2.1.2 ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เดียวกับการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพียงแต่แตกต่างกันในเรื่องของเขตเลือกตั้ง โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง²⁸ ซึ่งทำให้มีเขตเลือกตั้งกว้างกว่าเขตเลือกตั้งของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแต่เล็กกว่าเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเท่านั้น

2.2 ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ไม่มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง

ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหรือเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ได้ประกาศการรับสมัครรับเลือกตั้งแล้ว หรือในกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศรับสมัครไว้โดยเปิดเผยแล้ว ก็ตาม แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวอาจจะไม่สามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้สมัครรับเลือกตั้งได้ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.2.1 ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งศาลฎีกาหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้ง

ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งศาลฎีกามีคำวินิจฉัยให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งเพราะเหตุที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง นั้น เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 34/1 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนโดยเร็ว เมื่อปรากฏหลักฐานว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และเมื่อเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าว ให้ผู้ประกอบการการเลือกตั้งประจำ

²⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 122.

เขตเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ให้เพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งก็จะส่งผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกต่อไป และไม่มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เคยเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้

สำหรับในกรณีที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไม่ได้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อให้มีคำวินิจฉัยเพิกถอนการรับสมัครของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือได้ยื่นคำร้องแล้วแต่ศาลฎีกายังไม่มีคำวินิจฉัย เมื่อถึงวันเลือกตั้ง มาตรา 34/1 วรรคสามให้ถือว่า การพิจารณาเป็นอันยุติและให้ดำเนินการเลือกตั้งไปตามประกาศการรับสมัครที่มีผลอยู่ในวันเลือกตั้ง แม้จะปรากฏหลักฐานว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งและทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าว จะยังอยู่ในฐานะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งอยู่ดังเดิม แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวจะมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตการเลือกตั้งที่ตนสมัครรับเลือกตั้งได้เสมอไป ถ้าหากคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นตามมาตรา 85/1 ซึ่งจะได้กล่าวในข้อต่อไป

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า บทบัญญัติมาตรานี้ ได้กำหนดขึ้นเพื่อใช้กับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น โดยให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาเจ็ดวันในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ แล้วได้ เพื่อแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงดังกล่าวขึ้นภายหลังพ้นกำหนดเวลาในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว

ส่วนในกรณีของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ นั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นผู้รับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อย่อมมีอำนาจสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา 145 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยประกอบกับมาตรา 10 (6) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 เพื่อเพิกถอนการรับสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้ แม้จะปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งภายหลังเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาเจ็ดวันสำหรับการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้วก็ตาม นอกจากนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งก็อาจใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อมี

คำสั่งเพิกถอนการรับสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้งหรือของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้เช่นเดียวกันแม้จะ พ้นกำหนดระยะเวลา ในการตรวจสอบคุณสมบัติแล้วก็ตาม เพราะในกรณีที่คณะกรรมการ การเลือกตั้งใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา 145 (3) ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว กรณีจะต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการ การเลือกตั้ง เพราะเป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้บัญญัติให้ อำนาจไว้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง²⁹ และในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัย ให้เพิกถอนการรับสมัครเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใด ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นก็จะมี ฐานะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งและย่อมไม่มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้เช่นเดียวกัน

2.2.2 ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งอันทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น เป็นผลมาจากบทบัญญัติมาตรา 85/1 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ เลือกตั้งฯ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 ที่กำหนดให้ก่อนการ ประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนแล้วเห็นว่าหลักฐาน อันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดก่อให้เกิด อันตราย สันนิษฐาน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการเพื่อบรรเทา การกระทำนั้น ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่ากรณีก่อการกระทำนั้นน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้ เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัคร รับเลือกตั้งเป็นเวลาหนึ่งปี

ผลของการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 85/1 ดังกล่าวมา ข้างต้นนั้น ส่งผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่มีฐานะเป็นผู้สมัครรับเลือก ตั้งนับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งเพิกถอน และกรณีดังกล่าวนี้จะแตกต่างจาก การเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งตามข้อ 2.2.1 ข้างต้น เนื่องจากการเพิกถอนการสมัครรับ เลือกตั้ง โดยศาลฎีกาตามมาตรา 34/1 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ

²⁹ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2543 เรื่องคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 266 กรณีอำนาจหน้าที่ระหว่าง คณะกรรมการการเลือกตั้งกับศาลยุติธรรม ราชกิจจานุเบกษา 104 (14 พฤศจิกายน 2543).

เลือกตั้งฯ หรือโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งตามอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 145 (3) ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพราะเหตุผู้สมัครรับเลือกตั้งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะ ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ถูกเพิกถอนการสมัครก็จะมี สิทธิที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งในฐานะที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งถ้ามีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม มิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง และย่อมจะมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในฐานะเป็นผู้มีสิทธิ เลือกตั้งได้ แต่ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือก ตั้งตามมาตรา 85/1 นั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นย่อมเสียสิทธิที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทุกประการรวมทั้งเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งด้วย

3. พรรคการเมือง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 94 ได้กำหนดให้พรรคการเมืองที่มีสมาชิก สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือพรรคการเมืองที่เสนอบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชี รายชื่อ ที่เห็นว่าการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งใดในเขตเลือกตั้งนั้นหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าว มิได้เป็นไปได้โดยสุจริตและเที่ยงธรรมมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการ การเลือกตั้งได้

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองที่จะมีสิทธิยื่นคำร้อง คัดค้านการเลือกตั้งได้ พรรคการเมืองนั้นจะต้องได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้ง ดังกล่าว และการที่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวได้กำหนดพรรคการเมืองที่มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการ เลือกตั้งออกเป็นสองประเภท ก็เนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสองประเภท ได้แก่ สมาชิกซึ่งมาจากการ เลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อและสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง³⁰ และทำให้ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงมีสองประเภท นอกจากนั้น รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติ บังคับให้พรรคการเมืองจะต้องส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองประเภท ดังนั้น พรรคการเมืองจึงมีสิทธิที่จะพิจารณาส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สำหรับการเลือกตั้งประเภทใดประเภทหนึ่งหรือทั้งสองประเภทตาม ความเหมาะสมของพรรคการเมืองนั้น

ส่วนกรณีของการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภานั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเป็นสมาชิกหรือ

³⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 98.

ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง³¹ ดังนั้น ในกรณีที่เป็นการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พรรคการเมืองจึงไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียที่จะใช้สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้

สำหรับพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งหรือที่เสนอบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง อาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.1 พรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงประเภทเดียว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกสองประเภท ซึ่งได้แก่ สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อและสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงต้องดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวนหนึ่งร้อยคนและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนสี่ร้อยคนเพื่อประกอบเป็นสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ³² และโดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มิได้กำหนดบังคับให้พรรคการเมืองจะต้องมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ว่าจะในประเภทใดประเภทหนึ่งหรือทั้งสองประเภท รวมทั้งมิได้กำหนดจำนวนสมาชิกที่พรรคการเมืองจะต้องส่งสมัครรับเลือกตั้งดังเช่นรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองฉบับเดิม ดังนั้น พรรคการเมืองจึงอาจมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงประเภทใดประเภทหนึ่งได้ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.1.1 พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพียงประเภทเดียว

พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา

³¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 126 (1).

³² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 98.

ผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้ง ได้เช่นเดียวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้น แตกต่างกันเพียงแต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งโดยอ้อมมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้แต่เฉพาะการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่ได้สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น แต่ในส่วนของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้ง ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้ทุกเขตเลือกตั้งที่พรรคการเมืองนั้นมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น

3.1.2 พรรคการเมืองที่เสนอบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชี

รายชื่อเพียงประเภทเดียว

พรรคการเมืองที่เสนอบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้เช่นเดียวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ กล่าวคือ มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของทุกหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองได้เสนอนั้นมีจำนวนมากน้อยเพียงใด ดังนั้น พรรคการเมืองที่ได้เสนอบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไม่ว่าบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นจะมีจำนวนหนึ่งรายชื่อหรือมีจำนวนหนึ่งร้อยรายชื่อครบตามจำนวนที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ได้กำหนดให้พรรคการเมืองเสนอบัญชีรายชื่อได้ก็ตาม พรรคการเมืองที่ได้เสนอบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งได้ทุกหน่วยเลือกตั้งเท่าเทียมกัน เนื่องจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้ใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้งซึ่งทำให้เขตเลือกตั้งของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อมีเขตเลือกตั้งเพียงเขตเดียวพรรคการเมืองทุกพรรคที่เสนอบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งประเภทดังกล่าวจึงมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นได้

3.2 พรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองประเภท

พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและที่เสนอรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองประเภทนั้น พรรคการเมืองดังกล่าวย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าวที่เป็นเขตเลือกตั้งของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละ

ประเภทได้ โดยมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเพียงประเภทเดียวตามที่ได้อ้างมาแล้วในข้อ 3.1.1 และข้อ 3.1.2 ข้างต้น เพียงแต่พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองประเภทย่อมจะมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ทั้งการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อ

สำหรับในเรื่องของผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ในต่างประเทศก็ได้มีการกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้เช่นเดียวกันโดยแตกต่างกันในส่วนของแนวความคิดของแต่ละประเทศว่าได้ยอมรับแนวความคิดในการกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งแบบกว้างหรือแบบแคบ ซึ่งทำให้การกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งแตกต่างกันไปด้วย

ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้ ซึ่งได้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งดังต่อไปนี้³³

- (1) บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีสิทธิเลือกตั้ง
- (2) ประธานสภา Bundestag (The President of the Bundestag in his Official Capacity)
- (3) เจ้าพนักงานเลือกตั้งของท้องถิ่น (The Land Returning officer)
- (4) เจ้าพนักงานเลือกตั้งของสหพันธ์รัฐ (The Federal Returning officer)

ส่วนในประเทศอังกฤษ บุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งได้แก่ บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือบุคคลหลายคนดังต่อไปนี้³⁴

- (1) บุคคลที่ได้ลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- (2) บุคคลที่ยืนยันว่าตนเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนั้น
- (3) บุคคลผู้ที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งนั้น

เมื่อพิจารณาตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและของประเทศอังกฤษแล้ว จะเห็นได้ว่าในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและในประเทศอังกฤษได้เปิดโอกาสให้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้อย่างกว้างขวาง

³³ Geoffery Hand, Jaques Georgel and Chirstoph Sasse, European Election Systems Handbook (London : Butterworths, 1979), p.81.

³⁴ The Representation of the people Act 1949 s.108 (1).

โดยไม่จำกัดว่าผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องเป็นบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ เท่านั้น โดยในประเทศอังกฤษได้เปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่งได้ เมื่อเห็นว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งดังกล่าวมีการทุจริตคดโกงหรือมีข้อบกพร่องโดยไม่ต้องคำนึงว่าตนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือไม่ ส่วนในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันก็ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่งได้ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งดังกล่าวหรือไม่ นอกจากนี้ สิทธิในการคัดค้านการเลือกตั้งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ยังได้ขยายไปถึงผู้ดำรงตำแหน่งและเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งอีกด้วย แต่ไม่ได้กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งได้ดังเช่นประเทศอังกฤษ

สำหรับในประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้ในรัฐกำหนดประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น
- (2) บุคคลซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง

บุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งของประเทศฝรั่งเศสดังที่ได้กล่าวมานี้มีการจำกัดไว้ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะคัดค้านการเลือกตั้งได้แต่เฉพาะการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเท่านั้น ดังนั้น บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งอื่นจึงไม่มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งดังกล่าวได้ ส่วนในประเด็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ตามข้อมูลที่ค้นคว้าได้นั้น มิได้ระบุชัดเจนไปว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะมีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งได้แต่เฉพาะการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้สมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น คงกล่าวไว้แต่เพียงว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะมีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว และสิทธิในการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นสิทธิของผู้สมัครโดยส่วนตัวไม่ครอบคลุมไปถึงผู้แทนซึ่งตั้งขึ้นในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้ง เว้นแต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้มอบหมายเป็นพิเศษให้มาร้องคัดค้านการเลือกตั้ง³⁵

³⁵ Francois Luchaire, Le Conseil Constitutionnel (Paris : Economica, 1980), p. 296-298 อ้างถึงในชัยรักษ์ จยาวรรณ, การคัดค้านการเลือกตั้ง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534) หน้า 95.

4. บทวิเคราะห์เกี่ยวกับผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งของประเทศไทยในระยะแรก ไม่ได้บัญญัติจำกัดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้ โดยเปิดโอกาสให้บุคคลใดก็ได้ที่เห็นว่าการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยไม่ชอบมีสิทธิร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งดังกล่าวได้ เหตุผลสำคัญก็เพื่อมุ่งคุ้มครองให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรมและเพื่อคุ้มครองให้การเลือกตั้งเป็นไปตามเจตจำนงอันแท้จริงของประชาชน อีกทั้งสิทธิเลือกตั้งและการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ให้กับประชาชน เมื่อมีการทุจริตคดโกงหรือความบกพร่องเกิดขึ้นในการเลือกตั้งย่อมถือได้ว่าประชาชนทุกคนเป็นผู้มีส่วนได้เสียและได้รับผลกระทบกระเทือนจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนที่มีความสามารถตามกฎหมายมีสิทธิร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้ โดยแนวความคิดที่กำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้อย่างกว้างนี้ได้รับการยอมรับและนำมายึดถือปฏิบัติอยู่ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและประเทศอังกฤษดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

แต่ยังมีอีกแนวความคิดหนึ่งที่ว่า หากเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้โดยไม่จำกัดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งแล้ว ก็จะทำให้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งกันอย่างพร่ำเพรื่อ ทำให้สิ้นเปลืองเวลา ค่าใช้จ่าย และอาจก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งใส่ร้ายกันได้ง่าย และจะทำให้มีเรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นอย่างมากมาย ก่อให้เกิดเป็นภาระและเกิดความยุ่งยากต่อองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้ง แนวความคิดนี้จึงได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้อย่างแคบ กล่าวคือ ได้กำหนดให้สิทธิในการคัดค้านการเลือกตั้งเฉพาะแต่ผู้มีส่วนได้เสียในผลของการเลือกตั้งและอยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์เท่านั้นที่จะมีสิทธิร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้ โดยเหตุนี้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งฉบับต่อ ๆ มาจึงได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้แต่เฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเท่านั้น ที่จะมีสิทธิร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งดังกล่าวได้ โดยแนวความคิดที่กำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้อย่างแคบนี้ในประเทศฝรั่งเศสได้ยึดถือปฏิบัติอยู่

สำหรับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ก็ได้บัญญัติตัวบุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งคัดค้านการเลือกตั้งไว้ตามแนวความคิดในการกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งแบบแคบ กล่าวคือ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง สำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่ได้เสนอบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้ง สำหรับการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ส่วนในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง และบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง

จะคัดค้านการเลือกตั้งได้แต่เฉพาะการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งซึ่งตนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเท่านั้น และไม่อาจคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งอื่นใดได้

และการจำกัดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น แม้จะได้กำหนดตามแนวความคิดการกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งแบบแคบเช่นที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฉบับก่อน ๆ ก็ตาม แต่ก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียด กล่าวคือ การจำกัดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฉบับก่อน ๆ นั้น ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งทุกคนมีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่ตนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นได้ แต่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งทุกคนจะสามารถใช้สิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง เว้นแต่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นจะได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งเพื่อรับแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งและเหตุที่ได้แจ้งนั้นเป็นเหตุอันสมควร หรือในกรณีของผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งถูกศาลฎีกาหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งเพิกถอนการรับสมัครหรือถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้ง ซึ่งบุคคลเหล่านี้อย่อมไม่อาจใช้สิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้

นอกจากนั้นในเรื่องของระยะเวลาในการพิจารณาเหตุที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งได้แจ้งต่อบุคคลที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งเพื่อพิจารณาเหตุฯ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 22 กับระยะเวลาในการให้ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งที่ประสงค์จะยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 94 ก็มีความไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ กำหนดระยะเวลาในการที่บุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเพื่อพิจารณาเหตุที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้อันจะมีผลต่อการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะมีสิทธิหรือถูกตัดสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งมีกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการยาวนานกว่ากำหนดระยะเวลาสามสิบวัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง และอาจทำให้การพิจารณาเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อนระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง และทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งยอมเสียสิทธิในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไปโดยปริยายไม่ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น จะมีเหตุอันสมควรทำให้

ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดก็ตาม ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้น รวมทั้งเป็นการตัดการเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการเลือกตั้งของประชาชนในฐานะเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้พิจารณาจากเจตนารมณ์ของการมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แล้ว มีความมุ่งหมายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมหลายประการ รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้เป็นองค์กรกลางในการดำเนินการจัดการ ควบคุมและตรวจสอบให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่บทบัญญัติในเรื่องที่เกี่ยวกับการกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 กลับยังคงนำแนวความคิดในการกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งแบบแคบตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฉบับก่อน ๆ มากำหนดไว้ กล่าวคือ กำหนดให้เฉพาะผู้ที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องในเขตเลือกตั้งนั้นเท่านั้นที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งดังกล่าว

อีกทั้ง การเลือกตั้งเป็นสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการที่จะแสดงเจตจำนงของตนในการที่จะมอบอำนาจอธิปไตยให้แก่ผู้แทนซึ่งประชาชนได้เลือกตั้งขึ้น เพื่อเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชน โดยการเข้าไปดำรงตำแหน่งหน้าที่ในทางนิติบัญญัติหรือบริหารประเทศ ดังนั้น เมื่อมีการทุจริตคดโกงหรือมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นในการเลือกตั้งจึงมีใช่เพียงประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นเท่านั้น ที่ได้รับผลกระทบกระเทือนเพราะการทุจริตคดโกงของนักการเมืองในการเลือกตั้ง เพราะนักการเมืองเหล่านั้นเมื่อได้เข้าไปมีตำแหน่งหน้าที่ในทางนิติบัญญัติหรือบริหารประเทศก็จะหาโอกาสทุจริตคอร์รัปชันเพื่อถอนทุนและแสวงหาผลประโยชน์ให้ตัวเองและพวกพ้องอันเป็นการสร้างปัญหาให้แก่ประเทศชาติในทุก ๆ ด้าน จึงเห็นได้ว่า หากมีการทุจริตคดโกงเกิดขึ้นในการเลือกตั้งผู้ที่จะได้รับความเสียหายย่อมได้แก่ประชาชนทั่วประเทศมิใช่แต่เพียงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตเลือกตั้งที่มีการทุจริตคดโกงเท่านั้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าสมควรที่จะได้มีการพิจารณาทบทวนถึงแนวความคิดเกี่ยวกับผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง โดยให้นำแนวความคิดแบบกว้างมาใช้ เพื่อให้ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใด ๆ ก็ได้ ที่เห็นว่าการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม อันจะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกตั้งได้เข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมตรวจสอบการเลือกตั้งมากขึ้น

มูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งไว้ใน

มาตรา 94 โดยกำหนดให้ผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งเห็นว่าการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งนั้นหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าวมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งไปจากพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฉบับเดิมซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ที่ได้กำหนดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งไว้เพียง 5 ประการดังที่ได้กล่าวมาในบทที่แล้ว และทำให้กระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ไม่อาจเป็นมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพ โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ฉบับนี้ได้กำหนดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งตามแนวความคิดที่ไม่จำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งของประเทศไทยในอดีต อาทิเช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างเวลาที่ใช้บทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2499 ซึ่งไม่ได้จำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งไว้เช่นเดียวกัน

โดยมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดขอบเขตไว้อย่างกว้างขวาง โดยให้สิทธิแก่ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งเห็นว่าการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าวมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมย่อมมีสิทธิ ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยหยิบยกเหตุใด ๆ ที่เกิดขึ้นและเห็นว่าทำให้การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งดังกล่าวมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาวินิจฉัยได้ ส่วนเหตุดังกล่าวนั้นจะเป็นเหตุที่ทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่ ย่อมเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะพิจารณาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในแต่ละเรื่องเป็นกรณี ๆ ไป

ดังนั้น มูลเหตุที่ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น จึงอาจเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง รวมทั้งอาจเกิดขึ้นจากการกระทำหรือเกิดจากความบกพร่องของกระบวนการ

การจัดการเลือกตั้งของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง³⁶ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง และไม่ว่าเหตุใดก็ตามจะเกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือโดยเจตนาทุจริต และไม่ว่าจะกระทำก่อนหรือระหว่างการเลือกตั้งก็ตาม ถ้าเหตุที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลให้การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งเกิดความไม่สุจริตและเที่ยงธรรมขึ้นแล้ว ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งย่อมมีสิทธิยกเหตุดังกล่าวขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งได้ทั้งสิ้น

สำหรับมูลเหตุที่มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งสามารถยกขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้พิจารณาวินิจฉัย อาจเป็นเรื่องดังต่อไปนี้

1. มูลเหตุที่เกี่ยวกับการละเมิดหลักความเสมอภาคของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

กฎเกณฑ์และกติกาของการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งนั้น มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เข้าสมัครรับเลือกตั้งอยู่ในวิสัยที่จะแข่งขันกันได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยกัน ดังนั้น ในกรณีที่มีการละเมิดต่อหลักความเสมอภาคดังกล่าว ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งย่อมมีสิทธิยกเหตุดังกล่าวขึ้นคัดค้านการเลือกตั้ง อาทิเช่น

1.1 การใช้อิทธิพลจากทางราชการ ในระบบสังคมของประเทศไทย

โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคข้าราชการถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมาก การที่ข้าราชการคนใดให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดย่อมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งค่อนข้างมาก นอกจากนั้นข้าราชการย่อมมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยความบริสุทธิ์ยุติธรรมหรือเอนเอียงเสียหนีจากกฎหมายได้เช่นเดียวกัน³⁷ ด้วยเหตุนี้ ทั้งนักการเมืองและพรรคการเมืองทั้งหลายต่างก็พยายามที่จะหาโอกาสควบคุมดูแลกระทรวงสำคัญ ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และการตัดสินใจของประชาชน กระทรวงดังกล่าวนี้ได้แก่

³⁶ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้แก่ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง คณะกรรมการนับคะแนนเลือกตั้ง และผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้ง

³⁷ เศรษฐพร ตูศรีพิทักษ์, “กลไกการเลือกตั้ง,” วารสารไทย 2 (กรกฎาคม - กันยายน 2525): หน้า 30.

กระทรวงมหาดไทย เนื่องจากในโครงสร้างการปกครองของประเทศไทย ข้าราชการฝ่ายปกครองจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก วิธีการที่นักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ควบคุมดูแลกระทรวงมหาดไทยนำมาใช้ คือ จะมีการย้ายผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นฝ่ายเดียวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคของตน รวมทั้งโยกย้ายนายอำเภอ ปลัดอำเภอไปยังอำเภอในเขตเลือกตั้งนั้น เพื่อร่วมมือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และข้าราชการในพื้นที่ที่เป็นพรรคพวกของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งถ้าข้าราชการเหล่านี้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นย่อมได้เปรียบผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น ๆ

นอกจากกระทรวงมหาดไทยแล้ว กระทรวงที่สำคัญอีกกระทรวงหนึ่งคือ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นต้นสังกัดของครูประถมศึกษาที่อยู่กระจัดกระจายกันทั่วประเทศหลายแสนคน ครูประถมศึกษาเหล่านี้หากได้ช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดแล้วจะทำให้ผู้สมัครผู้นั้นได้เปรียบคู่แข่งชั้นมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ในสังคมไทยเราโดยเฉพาะในชนบทจะให้ความเชื่อถือไว้วางใจครูเป็นอย่างมาก และนอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังมีอิทธิพลต่อการให้เงินอุดหนุนโรงเรียน วัด สุเหร่า สมาคม มูลนิธิ ต่าง ๆ อีกด้วย จึงทำให้พรรคการเมืองที่คุมกระทรวงศึกษาธิการได้เปรียบในการหาเสียงเลือกตั้ง

1.2 การใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การกำหนดค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองนี้ ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการที่จะสนับสนุนให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและถือว่าเป็นมาตรการที่สำคัญมาตรการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความเป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่มีเงินทุนจำนวนมากน้อยต่างกัน³⁸ และเพื่อให้เกิดความเสมอภาค ดังนั้น ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองใดใช้จ่ายเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำละเมิดต่อหลักความเสมอภาคดังกล่าวและอาจถูกคัดค้านการเลือกตั้งได้

2. มูลเหตุที่เกี่ยวกับการละเมิดหลักเสรีภาพของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งของตนโดยปราศจากการใช้กำลังบังคับหรือการกดดันทางจิตใจหรือการใช้อิทธิพลใด ๆ ต่อการตัดสินใจไม่ว่าการใช้อิทธิพลเหล่านี้จะมาจากฝ่ายใด และห้ามมิให้มีการควบคุมทิศทางการ

³⁸ กฤษ เอื้องวงศ์, “ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง,” วารสารการเลือกตั้ง 2 (พฤศจิกายน 2543): หน้า 10.

ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบใด ๆ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องสามารถตัดสินใจลงคะแนนได้อย่างอิสระในกระบวนการสร้างความคิดเห็นทางการเมืองที่เปิดเผย³⁹ เมื่อมีการกระทำที่ทำให้เกิดการละเมิดต่อหลักเสรีภาพของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งก็ย่อมจะยกเหตุดังกล่าวขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งได้ เหตุดังกล่าวนั้นเช่น

2.1 การใช้กลพนันชนต่อ เป็นวิธีการหนึ่งที่นิยมปฏิบัติกันมาก ทั้งนี้ เพราะคนไทยกับการพนันมักเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก การใช้วิธีการนี้มักได้ผลแต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องลงทุนมาก เป็นที่นิยมของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ร่ำรวย วิธีการก็คือ สมมุติว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 1 ต้องการได้รับชัยชนะก็จะใช้หวัคະແນของตนเองไปป่าวประกาศให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นทราบว่ามีการทำพนัน โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 1 สู้อาหารหมายเลข 2 ไม่ได้ และมีการทำพนันเอาหมายเลข 2 เป็นต่อหมายเลข 1 เป็นต้นว่า 1 ต่อ 2 หรือ 1 ต่อ 3 เมื่อรับพนันมาแล้ว บรรดาหวัคະແນของหมายเลข 1 ก็จะกระจายข่าวออกไปในหมู่ประชาชนที่รับทำพนันว่า ถ้าสามารถทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายเลข 1 ชนะ หมายเลข 2 ได้ พวกเขาก็จะได้เงินใช้

2.2 การใช้อิทธิพลบังคับข่มขู่ การใช้อิทธิพลบังคับข่มขู่เพื่อให้ได้คะแนนเสียงจากผู้เลือกตั้งโดยตรง โดยมีการใช้อิทธิพลบังคับข่มขู่ผู้สมัครรายอื่นให้ถอนตัวจากการสมัครรับเลือกตั้ง หรือใช้อิทธิพลผ่านหวัคະແນของตนเองหรือนักเลงในท้องถิ่นบังคับให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ตน

2.3 การให้อามิสสินจ้างและซื้อคะแนนเสียงเลือกตั้ง การซื้อคะแนนเสียงเป็นเรื่องของการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคพวกจ่ายเงินให้แก่ผู้เลือกตั้งเพื่อให้ลงคะแนนเสียงให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครที่ตนสนับสนุน และรวมถึงการให้คำมั่นสัญญาตลอดจนการให้อามิสสินจ้างหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองหรือผู้สมัครฯ ที่ตนสนับสนุนได้รับเลือกตั้ง

การซื้อคะแนนเสียงมีหลายรูปแบบและหลายขั้นตอน ตั้งแต่การแจกเงินซื้อบัตรประชาชน ซื้ออาหาร หรือเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมาแจกประชาชน จัดเลี้ยงอาหารและออกเงินให้แก่ชาวบ้าน⁴⁰ เป็นต้น การซื้อคะแนนเสียงมีการดำเนินการทางตรงและทางอ้อมดังนี้

³⁹ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, คำอธิบายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ : รัฐธรรมนูญเยอรมัน (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2535) หน้า 93-94.

⁴⁰ ประสิทธิ์ การกลาง, “การหาเสียงเลือกตั้งโดยมิชอบ : รูปแบบและวิธีการ,” รัฐสภาสาร 36 มิถุนายน 2531 : 29-33.

2.3.1 การซื้อคะแนนเสียงโดยตรง คือการจ่ายเงินไปให้แก่ผู้เลือกตั้ง เพื่อจูงใจให้ผู้เลือกตั้งออกเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนหรือผู้อื่นในรูปของตัวเงิน โดยทั่วไปการจ่ายเงินมักผ่านคนกลางที่เรียกว่า “หัวคะแนน” มากกว่าที่จะจ่ายให้โดยตรง แต่กระทำเพื่อให้ได้คะแนนเสียงโดยตรง เช่น การซื้อคะแนนเสียงจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง และคณะหาเสียงแต่ละคนจะไปพบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งกระทำตนเป็นหัวคะแนนให้แก่ผู้สมัคร ซึ่งมีทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ตอบแทน เพราะสภาพสังคมในชนบทไทย หน่วยการปกครอง ได้แก่ ตำบล และหมู่บ้าน มีสภาพเป็นชุมชนขนาดเล็ก กำนันและผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นหัวหน้าปกครองจะมีความสนิทสนมเป็นส่วนตัวกับลูกบ้านมากเป็นพื้นฐาน ผู้สมัครจึงอาศัยเหตุผลดังกล่าวนี้ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านชักชวนโน้มน้าวให้ชาวบ้านลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือพรรคพวกของตนโดยรับเงินไปซื้อเสียงหรือแจกจ่ายแก่ชาวบ้านในหมู่บ้านในตำบลคนทุกคนจนครบจำนวนตัวเลขประชาชนในหมู่บ้านที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง⁴¹ หรือการซื้อคะแนนเสียงโดยผ่านหัวคะแนนจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากการซื้อคะแนนโดยผ่านกำนัน ผู้ใหญ่ ไม่ได้ผลหรือได้ผลไม่เพียงพอ ผู้สมัครบางคนอาจติดต่อกับบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่เคารพนับถือในท้องถิ่น และมักจะมีประสบการณ์ผ่านการเลือกตั้งมาก่อน เช่นเคยเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาจังหวัดสมาชิกสภาเทศบาล หรือหัวคะแนนอาชีพ ซึ่งหัวคะแนนเหล่านี้จะมีประสบการณ์ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีรายชื่อหน่วยเลือกตั้งและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือการซื้อคะแนนเสียงโดยการให้อามิสสินจ้างและคำมั่นสัญญาต่าง ๆ ได้แก่ การจัดเลี้ยงสุราอาหาร การจัดให้มีมหรสพ เช่น ดนตรี หมอลำ ลิเก โนรา หนังตะลุง ในนามของผู้สมัคร คนใดคนหนึ่ง การจ่ายเช็ค การทำสัญญาฎีไฉ่ลวงหน้าให้ไว้แก่หัวคะแนนหรือชาวบ้าน เพื่อนำไปปรับเงินเมื่อได้รับเลือกตั้งเรียบร้อยแล้ว การให้คำมั่นสัญญาต่าง ๆ แก่ผู้เลือกตั้งที่จะช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในลักษณะต่าง ๆ หรือการซื้อบัตรประจำตัวประชาชนโดยการซื้อบัตรประจำตัวประชาชนเพื่อไม่ให้ไปลงคะแนนเสียงให้คู่แข่ง โดยดูว่าพื้นที่ใดในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นพื้นที่ที่คู่แข่งมีคะแนนเสียงสนับสนุนหนาแน่นแต่คะแนนเสียงของตนมีน้อย ก็จะมีการกว้านซื้อบัตรประจำตัวประชาชนมาเก็บไว้เพื่อตัดคะแนนเสียงของคู่แข่ง หรือในบางกรณีจะเป็นการซื้อบัตรประจำตัวประชาชนจากบุคคลที่คิดว่าจะไม่ไปลงคะแนนเสียง หรือจะไปลงคะแนนเสียงให้แก่คู่แข่ง เพื่อจะสามารถใช้กลไกการเลือกตั้งวิธีต่าง ๆ ต่อไป

2.3.2 การซื้อคะแนนเสียงโดยทางอ้อม เป็นการชักนำหรือชักจูงให้ผู้เลือกตั้งไปออกเสียงลงคะแนนให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครฯ คนอื่น ซึ่งไม่ใช่ในรูปของตัวเงินโดยตรง เช่น การจัดหาพาคนไปลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้ง วิธีการนี้ไม่ใช่การซื้อคะแนนเสียงในรูปของตัวเงินโดยตรง แต่เป็นการใช้จ่ายเงินในทางอ้อม เป็นการสร้างหลักประกันในอันที่

⁴¹ คมกริช วัฒนเสถียร, ผู้แทนที่เด็ด ที่เด็ดผู้แทน (กรุงเทพมหานคร : ศรีสมบัติการพิมพ์, 2527) หน้า 199.

จะได้คะแนนเสียงที่แน่นอน ส่วนใหญ่มักจะให้บรรดาหัวคะแนนของตนนัดหมายผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยจัดยานพาหนะรับส่งไปกลับยังคูหาเลือกตั้ง และโน้มน้าวให้ช่วยลงคะแนนเสียงให้แก่ตน หรือผู้สมัครเป็นวิธีการนิยมใช้กันมากในท้องถิ่นที่เป็นชนบทห่างไกลหรือการแจกสิ่งของและสร้างสาธารณประโยชน์ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นิยมทำกันเพื่อหลีกเลี่ยงวิธีการแจกเงิน สิ่งของที่นิยมแจกกันได้แก่เครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ เช่น ข้าวสาร อาหารกระป๋อง น้ำปลา เสื้อผ้า ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นว่าตนได้ทำประโยชน์ให้กับสังคมเพื่อแลกเปลี่ยนหรือหวังผลต่อคะแนนเสียง เช่น การสร้างหรือซ่อมแซมถนน สะพาน โรงเรียน วัด ฯลฯ หรือการบริจาคเงินผ่านองค์กรหรือบุคคล เป็นวิธีการผูกใจ โน้มน้าวเพื่อหวังคะแนนจากประชาชนเช่นกัน เช่น การบริจาคเงินแก่สภาตำบลเพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ท้องถิ่น โดยมีการเขียนชื่อและนามสกุลของผู้สมัคร ที่ให้ไว้

3. มูลเหตุที่เกี่ยวกับการทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งที่จะเป็นการเลือกตั้งอย่างแท้จริงนอกจากจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์และกติกาของการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งแล้ว การเลือกตั้งนั้นก็ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเลือกตั้งอีกด้วย การเลือกตั้งนั้นจึงจะเป็นการเลือกตั้งอย่างแท้จริง อีกทั้งการเลือกตั้งนั้นก็ต้องเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์และยุติธรรม ไม่เช่นนั้นแล้วการเลือกตั้งนั้นก็ไม่มี ความหมาย ดังนั้น เมื่อมีการกระทำที่ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมแล้ว ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งย่อมมีสิทธิยกเหตุนั้นขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งได้ เหตุเหล่านี้ เช่น

3.1 การทุจริตการเลือกตั้งโดยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการการทุจริต คดโกงการเลือกตั้งไม่ว่าจะโดยวิธีการที่เรียกว่า พลร่ม ไฟไฟ เวียนเทียน บัตรผี⁴² ตลอดจนวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้ง อันเป็นการกระทำที่ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

3.2 การซื้อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง การซื้อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตามความหมายนี้ คือ การซื้อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทั้งหมดในวิธีการเหมาจ่ายตามจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยจะซื้อหน่วยเลือกตั้งเฉพาะหน่วยที่มีช่องทางทุจริตการเลือกตั้งได้ง่ายหรือเป็นหน่วยสำคัญ โดยไม่จำเป็นจะต้องซื้อหน่วยเลือกตั้งทุกหน่วยเลือกตั้งและเมื่อ

---

⁴² ผู้ที่สนใจโปรดดู ไพฑูรย์ บุญวัฒน์, “การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม,” วารสารกฎหมาย 17 (พฤษภาคม 2540) : หน้า 4-7

ชื่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งได้แล้ว การที่จะกระทำการทุจริตด้วยวิธีการใด ๆ ก็สามารถกระทำได้อย่างง่ายดาย⁴³ อาทิเช่น เปลี่ยนหีบบัตรเลือกตั้งหรือยัดบัตรปลอม⁴⁴ และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 ก็ปรากฏข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ว่าเป็นการกระทำที่ได้รับความนิยมจากผู้สมัครรับเลือกตั้งค่อนข้างมาก เพราะเป็นการลงทุนที่ได้ผลคุ้มค่าและมีผลต่อคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างมาก

3.3 การใช้กลวิธีทำลายคู่แข่ง มีการใช้วิธีการทำลายคู่แข่งในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.3.1 การใช้วิธีการรุนแรง ได้แก่ การจัดหามือปืนรับจ้างเพื่อฆาหัวคะแนนของฝ่ายตรงข้าม การขว้างระเบิดในการปราศรัยหาเสียงของคู่แข่ง ตลอดไปถึงการฆ่าผู้สมัครคู่แข่งเสียเลยเพื่อจะได้หมดคู่แข่งที่น่ากลัวอันเป็นสิ่งที่เลวร้ายอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3.3.2 การทำลายโปสเตอร์ ป้ายหาเสียง แยกได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีแรกเป็นการทำลายโดยฝ่ายตรงข้าม เพราะไม่ต้องการให้ประชาชนได้เห็นป้ายหาเสียงของผู้สมัครพรรคอื่นและกรณีที่สองเป็นการทำลายโดยคนของผู้สมัครรับเลือกตั้งเอง เพื่อจะได้คะแนนสงสารเห็นใจจากประชาชน

3.3.3 การใส่ร้ายป้ายสี มีการใส่ร้ายป้ายสีคู่แข่งเพื่อสร้างคะแนนเสียงให้กับตนเอง และทำลายคะแนนเสียงคู่แข่งด้วยกลวิธีต่าง ๆ เช่นการใส่ร้ายผู้สมัครที่เป็นคู่ต่อสู้ของตน หว่านใช้เงินซื้อเสียง ซื้อบัตรของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกลียดชังคู่ต่อสู้ของตนและมาลงคะแนนเสียงให้กับตน ผู้สมัครรับเลือกตั้ง บางคนหวังจะได้คะแนนสงสารจากประชาชนโดยใช้วิธีการให้คนของตนแสดงตัวว่าเป็นคนของคู่แข่ง ใส่ร้ายว่าตนเองเป็นคนไม่ดี ใช้เงินซื้อเสียง ประชาชนก็จะเกิดความสงสารเห็นใจและมาลงคะแนนให้ การสร้างข่าวลือลวงประชาชนในเขตเลือกตั้ง โดยผู้สมัคร ได้อาศัยผู้สมัคร คู่แข่งขันของตนเป็นเครื่องมือลือลวงว่าผู้สมัคร คู่แข่งขันจะแจกเงินถ้าไปลงคะแนนเสียงให้ โดยให้ไปรอรับหน้าหน่วยเลือกตั้ง เมื่อประชาชนไปรอจนใกล้หมดเวลาก็ยังไม่ได้รับเงินจึงเกิดความเกลียดชังผู้สมัครฯ

⁴³ จิตรา พรหมชุตติมา, “พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร,” (รายงานการวิจัยด้วยเงินทุนสนับสนุนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2541) หน้า 106.

⁴⁴ ประสงค์ วิสุทธิ์, “พรรคการเมืองต้องรับผิดชอบ,” หนังสือพิมพ์มติชน (27 มกราคม 2544) : หน้า 6.

คู่แข่งกัน และพากันไปลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัคร ที่วางแผนไว้ และในบางกรณีมีการใช้พรรคพวกของตนไปเคาะประตูบ้านของประชาชนในเวลาตีกลางคืน แล้วตะโกนให้เลือกเบอร์ ซึ่งเป็นเบอร์ของคู่แข่งกันทำให้คนเข้าใจผิดว่าคู่แข่งกันหาเสียงอย่างไม่เกรงใจชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีการใช้วิธีพิมพ์ใบปลิวโจมตีผู้สมัครฯ การใช้ประโยชน์บัตรเขียนข้อความโจมตีคู่แข่งไปตามบ้านต่าง ๆ ในเขตเลือกตั้ง

พฤติกรรมการทุจริตคดโกงในการเลือกตั้ง ในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน อังกฤษ หรือฝรั่งเศส ก็มีเกิดขึ้นเช่นเดียวกัน ดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้คือ

ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มีแนวความคิดที่ให้ความสำคัญต่อหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งเป็นอย่างมาก โดยตามกฎหมายพื้นฐานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Basic Law) ซึ่งได้แก่รัฐธรรมนูญ ได้กำหนดไว้ในมาตรา 38 (1) ประโยคแรกว่า สมาชิกแทนราษฎรเยอรมัน (Bundestag) ย่อมได้รับการเลือกตั้งที่เป็นการทั่วไป โดยตรง โดยเสรี โดยเสมอภาค และโดยลับ ดังนั้นเมื่ออ่านประกอบกับมาตรา 20 (3) ของกฎหมายพื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้กฎเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญผูกพันอำนาจรัฐทั้งปวง ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์จึงตีความให้หลักเกณฑ์พื้นฐานเหล่านี้มีสถานะเช่นสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ และใช้บังคับการลงคะแนนหรือการลงมติทางการเมืองทุกประเภทและหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้งเหล่านี้ใช้ได้กับการเลือกตั้งทุกขั้นตอน กล่าวคือ ตั้งแต่เตรียมการเลือกตั้ง การนับคะแนน และการคิดคะแนนให้เป็นผลของการเลือกตั้ง และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ จะเน้นการบังคับใช้หลักเกณฑ์นี้เป็นพิเศษกับการใช้สิทธิทั้งในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการใช้สิทธิรับเลือกตั้ง และโดยที่สิทธินี้มีฐานะเท่ากับสิทธิตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ มีฐานะเช่นเดียวกับสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งแม้จะไม่ถูกบัญญัติอยู่ในกลุ่มสิทธิขั้นพื้นฐาน แต่จากธรรมเนียมปฏิบัติและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์แล้ว สิทธิเหล่านี้ก็คือสิทธิขั้นพื้นฐานทางการเมืองนั่นเอง ซึ่งการกระทำที่ขัดต่อหลักเกณฑ์พื้นฐานของการเลือกตั้ง จึงถือเป็นสาเหตุให้ฟ้องให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะได้⁴⁵

ตัวอย่างเช่น หลักการเลือกตั้งโดยเสรีหมายความว่า ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทุกคน ย่อมใช้สิทธิของตนโดยปราศจากการใช้กำลังบังคับ หรือความกดดันทางจิตใจหรือการใช้อิทธิพลใด ๆ ต่อการตัดสินใจ ไม่ว่าจะการใช้อิทธิพลเหล่านี้จะมาจากฝ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น และระหว่างการเลือกตั้งหรือแม้แต่ภายหลังการเลือกตั้งก็ห้ามมิให้มีการควบคุมทิศทางการ

⁴⁵ บุญศรี มิวังศ์อุโฆษ, “กฎหมายเลือกตั้งเยอรมัน,” วารสารนิติศาสตร์ 17 (กันยายน 2530) : 13-14.

ลงคะแนนเสียงไม่ว่าจะเป็นการกระทำในรูปใด ผู้ออกเสียงเลือกตั้งต้องตัดสินใจลงคะแนนได้อย่างอิสระในกระบวนการสร้างความคิดเห็นทางการเมืองที่เปิดเผย สำหรับการใช้อิทธิพลโดยใช้กำลังบังคับหรือทำให้เกิดความกดดันโดยทั่วไปแล้วก็หมายถึงการกระทำต่าง ๆ หรือเป็นการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจหรืออำนาจทางสังคมที่เหนือกว่า เช่น ฉวยโอกาสจากการที่ผู้ออกเสียงเลือกตั้งอยู่ในสภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยตนเองอยู่ ทำให้ผู้มีสิทธิออกเสียงนั้นต้องลงคะแนนเสียงไปในทางใดทางหนึ่งตามความต้องการของผู้ฉวยโอกาสนั้น การกระทำดังกล่าว นอกจากจะเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 108 ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชกขู่เข็ญผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มาตรา 108 เอ (ความผิดเกี่ยวกับการหลอกลวงผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง) และมาตรา 108 บี (ความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง) แล้ว การกระทำเหล่านี้ยังเป็นเหตุให้ศาลสั่งให้การเลือกตั้งนั้น ๆ เป็นโมฆะได้อีกด้วย หากเป็นที่พิสูจน์ได้ว่ากรรโชกขู่เข็ญนั้นมิใช่อิทธิพลจนทำให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่สามารถต้านทานความกดดันนั้นและไม่อาจจะตัดสินใจเลือกอย่างเสรีได้⁴⁶

ดังนั้น ขั้นตอนของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันทั้งหมดทุกขั้นตอน อาจถูกตรวจสอบความถูกต้องว่าเป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการเลือกตั้งดังกล่าวนี้มีใช้ขึ้นเพื่อปกป้องสิทธิของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดซึ่งส่งผลไปถึงความถูกต้องชอบธรรมของสภา Bundestag โดยส่วนรวมด้วย⁴⁷

ในประเทศอังกฤษ ตามกฎหมาย The Representation of the People Act 1949 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Undue Election) หรือผลการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Undue Return) อาจถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้โดยคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง (Election Petition) ส่วนกรณีใดที่ถือว่าเป็นการเลือกตั้งหรือผลการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น กฎหมายไม่ได้ให้คำจำกัดความไว้ แต่ได้บัญญัติไว้ว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจถูกเพิกถอนได้ถ้าการเลือกตั้งนั้นมีการทุจริต (Corrupt Practice) หรือมีการกระทำผิดกฎหมาย (illegal Practices) หรือความผิดอย่างอื่น

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16-17.

⁴⁷ Geoffrey Hand, Jacques Geoghe and Christoph Sesse, European Electoral Systems Handbook (London : Butterworths, 1979), p.81.

ในทำนองเดียวกัน (Similar Offences)⁴⁸

การกระทำความผิดที่ถือเป็นความผิดประเภท การทุจริต (Corrupt Practices) เช่น การติดสินบน (Bribery) ได้แก่ การให้เงินหรือเสนอผลประโยชน์ทางตำแหน่งหน้าที่การงานแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงหรืองดเว้นการลงคะแนนเสียง, การจัดเลี้ยงสุราอาหารหรือจัดให้มีมหรสพ (Treating) ในช่วงก่อนการเลือกตั้งหรือระหว่างการเลือกตั้ง เพื่อชักจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงหรืองดเว้นการลงคะแนนเสียง, การใช้อิทธิพลบังคับข่มขู่โดยไม่ชอบ (Undue Influence) โดยวิธีการข่มขู่ใช้กำลังบังคับ ใช้ความรุนแรง กักขังหน่วงเหนี่ยว เพื่อบังคับให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนหรืองดเว้นการลงคะแนนเสียง, ไม่ว่าจะกระทำเหล่านั้น จะโดยทางตรงหรือทางอ้อมและไม่ว่าผู้สมัครจะเป็นผู้กระทำเองหรือเป็นการกระทำของบุคคลอื่นที่กระทำเพื่อผู้สมัคร การปลอมตัว (Personation) โดยทำการปลอมตัวหรือช่วยเหลือสนับสนุนให้มีการปลอมตัวเข้าไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง, การแสดงรายการค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งโดยไม่ชอบ (False Declaration as to Election Expenses)⁴⁹ เป็นต้น

การกระทำความผิดที่ถือเป็นความผิดประเภทการกระทำผิดกฎหมาย (illegal Practices) เช่น การพิมพ์หรือประกาศโดยจงใจซึ่งข้อความเท็จว่าผู้สมัครคนหนึ่งคนใดถอนตัวจากการสมัครรับเลือกตั้ง (Knowingly Publishing a False Statement as to the Withdrawal of a Candidate) ไม่ว่าจะกระทำก่อนหรือระหว่างการเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการโฆษณาหรือล่อลวง, การกล่าวข้อความเท็จเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Making a False Statement Concerning a Candidate) ไม่ว่าจะกระทำก่อนหรือระหว่างการเลือกตั้งและถึงแม้ว่าผู้กระทำจะอ้างว่ามีเหตุผลที่ทำให้เชื่อว่าเป็นเช่นนั้นจริง, การจัดหายานพาหนะนำพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียง (Making Payments for Conveying Voters to the Poll), การใช้สถานีวิทยุของต่างชาติโฆษณาหาเสียงเลือกตั้ง (Using a Foreign Wireless Station for Election Propaganda at a Parliamentary Election), การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยผิดกฎหมาย (Certain Voting Offences) เช่น มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยผู้ไม่มีสิทธิตามกฎหมาย หรือมีการลงคะแนนเสียงมากกว่าหนึ่งครั้งไม่ว่าในเขตเลือกตั้งเดียวกันหรือเขตเลือกตั้งอื่น หรือลงคะแนนเสียงแทนผู้อื่น, การไม่ยื่นรายการแสดงค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง (Failure to Make the Return or Declaration to Election Expenses) , การยื่นบัญชีแสดง

⁴⁸ Halsbury's Law of England, 4 nd ed. (London : Eutterworth, 1977), p.449.

⁴⁹ Ibid. p.368.

รายการค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งเป็นเท็จ (Making an Inaccurate Return as to Election Expense), การใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินกว่าวงเงินที่กฎหมายกำหนด (Knowingly Incurring an Expense in Excess of the Maximum Amount of Election Expenses), การจ่ายเงิน การจ้าง หรือการเช่าโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (illegal Payments, Employments and Hirings) เช่น การจ่ายเงินเพื่อให้ผู้สมัครคนอื่นถอนตัวจากการสมัครรับเลือกตั้ง การเช่ารถแท็กซี่หรือพาหนะอื่นนำพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียง เป็นต้น⁵⁰

แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะถูกเพิกถอนก็ต่อเมื่อการทุจริตคดโกง การกระทำผิดกฎหมาย หรือความผิดอื่นที่กฎหมายกำหนดในทำนองเดียวกันนั้นได้ส่งผลกระทบต่อผลการเลือกตั้ง⁵¹ และศาลเลือกตั้งได้พิจารณาวินิจฉัยแล้วว่าผู้สมัครหรือตัวแทนได้กระทำความผิดดังกล่าวจริง⁵²

นอกจากนี้แล้ว ในกรณีที่ผู้สมัคร ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ถูกเพิกถอนหรือตัดสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง หรือกรณีเกี่ยวกับคำตัดสินของเจ้าพนักงานเลือกตั้ง (The Returning Officer) เกี่ยวกับบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่สมบูรณ์ หรือการคัดค้านบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง เหล่านี้ก็ถือเป็นมูลเหตุในการร้องคัดค้านการเลือกตั้งด้วย และเมื่อผลการนับคะแนนเสียงเสร็จสิ้นลง เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานเลือกตั้งในการประกาศว่า ผู้สมัครที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ถ้ามีการร้องคัดค้านว่าผลการนับคะแนนเสียงผิดพลาด ผู้ร้องก็อาจขอให้มีการนับคะแนนใหม่ (Re-Count) ถ้าปรากฏว่าผลการนับคะแนนเสียงนั้นผิดพลาดจริง ผู้ร้องคัดค้านมีสิทธิร้องว่าเขาเป็นผู้ได้คะแนนเสียงมากที่สุดโดยถูกต้องตามกฎหมาย และตามกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) การกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง (Election Official) ถือเป็นมูลเหตุของการร้องคัดค้านการเลือกตั้งด้วย และถ้าความผิดดังกล่าวนี้ถึงขนาดที่เป็นการขัดขวางไม่ให้เกิดการเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม การเลือกตั้งนั้นอาจถูกเพิกถอนได้ นอกจากนี้การก่อกองจลาจลหรือความวุ่นวายเพื่อขัดขวางไม่ให้เกิดการเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม ก็ถือเป็นมูลเหตุในการร้องคัดค้านการเลือกตั้งด้วยเช่นกัน⁵³

สำหรับในประเทศฝรั่งเศส การเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา อาจถูกยกเลิกได้โดยมีมูลเหตุจากการทุจริตคดโกง การกระทำที่ถือเป็นมูลเหตุในการร้องคัดค้านการเลือกตั้งมีอยู่

⁵⁰ Halsbury's Law of England, p. 369.

⁵¹ The Representation of the People Act 1949 s. 142.

⁵² The Representation of the People Act 1949 s. 189 (1)

⁵³ Halsbury's Law of England, p. 449-450.

หลายกรณีด้วยกัน แต่ตุลาการรัฐธรรมนูญ (Le Conseil Constitutionnel) จะสั่งให้ยกเลิกการเลือกตั้งนั้นและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นได้ส่งผลให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป การกระทำที่ถือเป็นมูลเหตุให้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้ ได้แก่ การกระทำดังต่อไปนี้⁵⁴

(1) การสร้างอิทธิพลกดดัน (Pressions) ตัวอย่างที่เคยมีผู้ร้องคัดค้านไว้ เช่น การที่ผู้สมัคร คนหนึ่งออกเงินช่วยเหลือค่าเสียหายให้ผู้รับเคราะห์กรรมจากลมพายุหมุนด้วยเจตนาที่จะสร้างอิทธิพลกดดัน, การใช้อิทธิพลกดดันในทางปกครองโดยผู้ว่าราชการจังหวัดใช้อิทธิพลกดดันเพื่อให้มีการออกเสียงไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สมัคร หรือการที่หัวหน้าหน่วยงานชมผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว, การสร้างอิทธิพลกดดันโดยสมาชิกรัฐสภาบางคนด้วยการแทรกแซงทางวิทยุกระจายเสียง หรือการที่นายกเทศมนตรีมีจดหมายหาเสียงไปถึงประชาชนในเขตเทศบาล, การใช้อิทธิพลกดดันโดยผู้มีอำนาจทางศาสนาจักรโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการกระทำของนักบวชต่อผู้นับถือศาสนา เช่น การที่นักบวชคนหนึ่งได้ใช้วิทยุกระจายเสียงทางศาสนาหาเสียงให้ผู้สมัครคนหนึ่ง, การที่นายจ้างใช้อิทธิพลกดดันลูกจ้าง, การที่ผู้สมัครทำการแจกจ่ายอาหารให้ประชาชนหรือจ่ายค่าเลี้ยงดูผู้ป่วยตามโรงพยาบาล สถานพักฟื้นสงเคราะห์คนชรา, การสร้างอิทธิพลกดดันโดยใช้ความรุนแรงหรือกำลังบังคับ (Physiques Resultant de Violences) ซึ่งตุลาการรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

(2) การใช้กลอุบาย (Les Manoeuvres) ได้แก่ การใช้กลอุบายโดยการฉ้อฉล ล้อลวง (Les Manoeuvres Frauduleuses) เช่น การทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ตรงต่อความจริง, การแจกจ่ายสิ่งของเพื่อแลกกับการไปลงคะแนนเสียงให้, การที่เจ้าหน้าที่ยอมให้มีการลงคะแนนเสียงโดยไม่มี การตรวจสอบบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น หรือการใช้กลอุบายโดยการเผยแพร่ข้อความเท็จหลอกลวง (Les Manoeuvres Mensongeres) เช่น การให้ข้อมูลเท็จเพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าใจผิดเกี่ยวกับทัศนคติของพรรคการเมืองหรือผู้สมัครบางคน, การหลอกลวงว่าประธานาธิบดีเดอโกล์ ชักชวนให้ลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครคนหนึ่ง, การประกาศว่าผู้สมัครคู่แข่งไม่ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่เคยให้ความนิยมเชื่อถือ, การตีพิมพ์ข่าวที่ไม่ตรงกับความจริงที่มีลักษณะก่อให้เกิดความลัษน เช่น การออกข่าวว่าผู้สมัครคู่แข่งตกไปตั้งแต่รอบแรก, การออกข่าวหลอกลวงว่ามีการหยุดงานประท้วงในโรงงานซึ่งผู้สมัครคนหนึ่งเป็นเจ้าของ เป็นต้น หรือ การใช้กลอุบายในช่วงเวลาที่ใกล้ชิดก่อนการเลือกตั้ง ตุลาการรัฐธรรมนูญจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเหตุผลว่าผู้สมัครที่เป็นผู้เสียหายไม่มีโอกาสที่จะตอบโต้หรือแก้ข้อกล่าวหาใส่ร้ายนั้นได้ เช่น การใส่ร้ายป้ายสีคู่แข่งชนในคืนก่อนที่จะมีการ

⁵⁴ Frangois Luchaire, *Le Conseil Constitutionnel* (Paris : Economica, 1980), p. 331-345.

เลือกตั้ง เป็นต้น

(3) การกระทำผิดกฎหมาย (Les Irregularites) ได้แก่ การกระทำผิดในช่วงการเตรียมการเลือกตั้ง (Les Irregularites dans les Operation Preables) เช่น การไม่ประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งภายในเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบตามที่กำหนดในกฎกระทรวง, บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้มีการทบทวนให้ทันสมัย, บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งปรากฏชื่อผู้บุคคลที่ตายไปแล้ว, การทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพิ่มเติมภายหลังหมดเวลาที่จะให้มีการแก้ไขได้ เป็นต้น หรือการกระทำผิดในช่วงของการหาเสียงเลือกตั้ง (Les Irregularites dans la Campagne Electorale) เช่น ลีของป้ายหาเสียงเลือกตั้งไม่ชอบตามที่กฎหมายกำหนด (กฎหมายกำหนดห้ามใช้ป้ายหาเสียงซึ่งมีสี น้ำเงิน ขาว แดง) สถานที่ติดป้ายหาเสียง ขนาดของป้าย จำนวนป้าย เนื้อหาของป้าย ระยะเวลาที่ติด ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด, ใบปลิวหาเสียงเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบ เช่น มีข้อความสับสนประมาท หยาดคาย มีเนื้อหาก้าวร้าวรุนแรงเลยขอบเขตการแข่งขัน, หนังสือเวียน (Les Circulaires) เช่น ผู้สมัครที่มีตำแหน่งนายกเทศมนตรีอาศัยตำแหน่งหน้าที่ของตนส่งจดหมายหาเสียงเลือกตั้งโดยลงนามในตำแหน่งนายกเทศมนตรี หรือหนังสือที่ประธานสมาคมพ่อค้ามีไปยังสมาชิกเพื่อหาเสียง, ชาวซึ่งมีการพูดหรือเขียนอาจเป็นมูลเหตุให้มีการร้องคัดค้านได้เช่นกัน โดยหนังสือพิมพ์จะต้องเคารพในความเสมอภาคของผู้สมัครทุกคน, การละเมิดความเท่าเทียมกันของผู้สมัคร เช่น การใช้ของจดหมายซึ่งมีรูปส่วนหัวของประธานาธิบดีอยู่บนซองเป็นการไม่ชอบหรือการใช้สภาเป็นที่อยู่ในการติดต่อหาเสียงก็เป็นการใช้ที่ไม่ชอบ เป็นต้น หรือการกระทำผิดในช่วงของการลงคะแนนเสียง (Les Irregularites dans les Operation de Vote) เช่น ประกาศรายชื่อผู้สมัครที่ทางราชการจัดทำไว้มีขนาดไม่เท่ากัน หรือมีชื่อบุคคลอื่นแทรกเข้ามา หรือตกชื่อของผู้สมัครฯ คนหนึ่งไป, หน่วยเลือกตั้งอยู่ในที่ที่ไม่ชอบ หรือมีการย้ายที่ หรือเอามาอยู่รวมกันหลาย ๆ หน่วย, หน่วยเลือกตั้งเปิดปิดก่อนเวลาตามที่กฎหมายกำหนด, เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบไม่อยู่ในหน่วยเลือกตั้ง, การปล่อยให้มีการลงคะแนนโดยผู้ที่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน, มีการเวียนเทียนกันลงคะแนนโดยบุคคลผู้หนึ่งออกเสียงเลือกตั้งมากกว่า 1 ครั้ง, การปรากฏว่าผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือผู้ที่สละสิทธิการลงคะแนนไปแล้วมาใช้สิทธิลงคะแนน เป็นต้น

มีข้อสังเกตว่า ในกรณีที่ผู้ได้รับเลือกตั้งไม่ได้รับคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดอย่างแท้จริง (L'Elu n'a Plus la Majorite) หรือกรณีที่เกิดเหตุการณ์ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ (L'Impossibilite du Controle) เช่น เอกสารที่สำคัญเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นต้นว่า บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือบัตรเลือกตั้งหายไป ตุลาการรัฐธรรมนูญจะยกเลิกการเลือกตั้งนั้นและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ส่วนการลงคะแนนเสียงโดยไม่ชอบ (Les Ecart des Voix) โดยหลักแล้วไม่ว่าจะเป็นการสร้างอิทธิพลกดดัน (La Pression) การใช้กลอุบาย (La Manoeuvre) หรือการกระทำที่ผิดกฎหมาย (L' Irregulaite) การกระทำดังกล่าวนี้จะต้องส่งผลให้ผลของการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป ตุลาการรัฐธรรมนูญจึงจะถือว่าเป็นมูลเหตุในการสั่งเพิกถอนการเลือกตั้งนั้น

แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่าการสร้างอิทธิพลกดดัน การใช้กลยุทธ์หรือการกระทำที่ผิดกฎหมายนั้น จะไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไปแต่ได้ส่งผลเป็นการทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรม ในการเลือกตั้ง (Pour Resultat de Porter Atteinte a la Sincerite du Scrutin) ตุลาการ รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสก็ถือเป็นเหตุในการเพิกถอนการเลือกตั้งเช่นกัน

ในการพิจารณา เมื่อผู้ได้รับเลือกตั้งได้คะแนนไม่เด็ดขาดมาก ตุลาการ รัฐธรรมนูญจะคำนึงถึงการทุจริตคดโกงดังกล่าวค่อนข้างมาก แต่ถ้าคะแนนเสียงทิ้งห่างกันมาก ตุลาการรัฐธรรมนูญจะเน้นการพิจารณาเรื่องความบริสุทธิ์ยุติธรรม (sincerite) มาเป็นหลักในการพิจารณา แม้ว่าจะไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป

4. บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้ง

แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งตามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายเลือกตั้งของประเทศไทย สามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะ กล่าวคือ ในระยะแรกกฎหมายเลือกตั้งของประเทศไทย ไม่ได้จำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งที่เห็นว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยมิชอบ ย่อมมีสิทธิยกเหตุดังกล่าวขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งต่อองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งได้ โดยมูลเหตุที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบ อาจเกิดจากความบกพร่องในกระบวนการจัดการเลือกตั้งหรืออาจเกิดจากการกระทำที่ทุจริตคดโกง การเลือกตั้งซึ่งทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปตามกฎหมายและกติกาในการเลือกตั้งตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตามก็ยังมีอีกแนวความคิดหนึ่งซึ่งเห็นว่า หากเปิดโอกาสให้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งโดยไม่จำกัดแล้วก็จะทำให้เกิดเหตุให้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งกัน อย่างพร่ำเพรื่อ ทำให้สิ้นเปลืองเวลา ค่าใช้จ่าย และอาจก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งใส่ร้ายกันได้ง่าย อีกทั้งในทางปฏิบัติมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งบางกรณีเป็นการยากลำบากที่จะพิสูจน์ว่า มีการกระทำที่ทำให้การเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยมิชอบและเกิดความไม่สุจริตและเที่ยงธรรมขึ้น แนวความคิดนี้จึงเห็นควรจำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งไว้แต่เฉพาะเท่าที่จะสามารถดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้เท่านั้น และกฎหมายเลือกตั้งของประเทศไทยในระยะที่สอง ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ.ศ. 2522 ได้นำแนวความคิดดังกล่าวนี้มากำหนดไว้ในมาตรา 78 โดยจำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งไว้เพียง 5 กรณี ซึ่งได้แก่ กรณีเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน หรือเจ้าหน้าที่คะแนนกระทำการนับบัตรเลือกตั้งหรือนับคะแนนหรือทำรายงานการเลือกตั้งโดยมิชอบ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 51 กรณีเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนหรือเจ้าหน้าที่คะแนนไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ กฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 52 กรณีผู้ได้รับเลือกตั้งใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดอันเป็น

การฝ่าฝืนมาตรา 32 กรณีผู้ได้รับเลือกตั้งไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ถูกต้องตามความเป็นจริงภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 34 และกรณีผู้ได้รับเลือกตั้งสมัครรับเลือกตั้งโดยรู้อยู่ว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 26 แต่ขณะที่การกระทำทุจริตอย่างอื่นกลับไม่เป็นเหตุที่ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งจะสามารถยกขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งได้ ทั้งที่การกระทำดังกล่าวเป็นที่นิยมปฏิบัติและเกิดขึ้นในการเลือกตั้งทุกครั้งอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งทำให้กระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งในขณะนั้นไม่อาจเป็นมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

สำหรับการประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้นำแนวความคิดที่ไม่จำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งดังที่เคยกำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้งในระยะแรกมากำหนดไว้ในมาตรา 94 โดยให้ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งที่เห็นว่าการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไม่ได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม สามารถยกเหตุที่ทำให้การเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาวินิจฉัยได้ โดยมูลเหตุที่สามารถยกขึ้นคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นมีอย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและกติกากในการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หรือเป็นการกระทำที่ทำให้เกิดความไม่สุจริตและเที่ยงธรรมด้วยประการใด ๆ ซึ่งอาจเกิดจากการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งรวมทั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และไม่ว่าเหตุนั้นจะเกิดขึ้นจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือโดยเจตนาทุจริต และไม่ว่าการกระทำนั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือระหว่างการเลือกตั้ง ถ้าผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งเห็นว่าเป็นเหตุที่ทำให้การเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งซึ่งตนเป็นผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง กล่าวคือ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือเป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหรือที่เสนอบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งเหล่านี้ ย่อมยื่นคำร้องและยกเหตุดังกล่าวขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ทั้งสิ้น

ส่วนที่ว่าเหตุที่ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งได้ยกขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งนั้นเป็นเหตุที่ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่ ย่อมเป็นดุลพินิจที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะได้พิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นแต่ละเรื่อง ๆ เป็นกรณีไป

และแนวความคิดที่ไม่จำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งตามที่กำหนด

ไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับแนวความคิดในต่างประเทศซึ่งปกครองในระบอบประชาธิปไตยและมีพัฒนาการทางการเมืองที่เจริญก้าวหน้า โดยเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นกระบวนการและกลไกที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและเพื่อคุ้มครองให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและเป็นไปตามเจตจำนงอันแท้จริงของประชาชน เมื่อมีการกระทำซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมขัดต่อกฎหมายและกติกาในการเลือกตั้งและไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเลือกตั้งแล้ว ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งย่อมมีสิทธิยกเหตุขึ้นขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งต่อองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งได้ทั้งสิ้น โดยในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันที่ให้ความสำคัญต่อหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเลือกตั้งโดยถือว่าการเลือกตั้งจะต้องมีลักษณะเป็นการทั่วไปโดยตรงโดยเสรี โดยเสมอภาค และโดยลับ เมื่อมีการกระทำอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปตามหรือขัดต่อหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเลือกตั้งดังกล่าวแล้ว การกระทำเช่นนั้นย่อมเป็นเหตุให้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้

ส่วนในประเทศอังกฤษ การเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยการทุจริต (Corrupt Practices) อาทิเช่น การติดสินบน (Bribery) และการจัดเลี้ยงหรือจัดให้มีมหรสพ (Treating) หรือโดยมีการกระทำที่ผิดกฎหมาย (illegal Practices) อาทิเช่น การจัดหายานพาหนะนำพาผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียง (Making Payment for Conveying Voters to the poll) และการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยผิดกฎหมาย (Certain Voting Offences) การกระทำเหล่านี้ถือเป็นมูลเหตุที่จะร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้ทั้งสิ้น

สำหรับในประเทศฝรั่งเศส การเลือกตั้งที่เกิดจากการทุจริตคดโกงโดยการสร้างอิทธิพลกดดัน (Pression) การใช้กลอุบาย (Manoeuvre) หรือการกระทำที่ผิดกฎหมาย (Irregularite) โดยวิธีการต่าง ๆ การกระทำเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดการได้เปรียบ เสียเปรียบระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและถือได้ว่าเป็นมูลเหตุในการร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้ทั้งสิ้น

เมื่อพิจารณามูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส รวมทั้งของประเทศไทยตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 แล้ว จะเห็นได้ว่าได้เปิดโอกาสให้แก่ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งที่จะยกเหตุใด ๆ ที่เห็นว่าการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งต่อองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งได้ โดยไม่มีการจำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งแต่อย่างใด ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากความประสงค์ที่จะให้การเลือกตั้งเป็นไปตามหลักความสุจริตและเที่ยงธรรมของการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้บุคคลเข้าไป

ทำหน้าที่นิติบัญญัติและบริหารประเทศตามเจตจำนงอันแท้จริงของประชาชนอันเป็นการคุ้มครองต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอีกด้วย

ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าหน้าที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้นำแนวความคิดในการไม่จำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งมากำหนดไว้ โดยให้ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งสามารถยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้โดยไม่จำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้ง จะสามารถป้องกันการทุจริตคดโกงในการเลือกตั้งได้ดียิ่งขึ้นเนื่องจากในปัจจุบันการทุจริตคดโกงในการเลือกตั้งได้มีการพัฒนาและมีความซับซ้อนมากกว่าในอดีตการที่มีการจำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งย่อมจะทำให้การทุจริตคดโกงในการเลือกตั้งด้วยวิธีการใหม่ ๆ อาจไม่อยู่ในขอบเขตของมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งที่จะยกขึ้นคัดค้านการเลือกตั้งได้ และทำให้ผู้ได้รับเลือกตั้งโดยวิธีการทุจริตคดโกงย่อมรอดพ้นจากการถูกควบคุมและตรวจสอบการเลือกตั้งโดยวิธีการคัดค้านการเลือกตั้งไปได้ ซึ่งเป็นผลเสียต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ส่วนในกรณีที่อาจมีการคัดค้านการเลือกตั้งกันอย่างพร่ำเพรื่อทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย รวมทั้งอาจเป็นช่องทางในการกลั่นแกล้งใส่ร้ายกันได้นั้น ผู้เขียนเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้จัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการเลือกตั้งทั้งกระบวนการ ย่อมจะมีความเชี่ยวชาญและรอบรู้เกี่ยวกับปัญหาและวิธีการทุจริตคดโกงในการเลือกตั้ง อีกทั้งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ก็ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะพิจารณาว่าเรื่องที่มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งย่อมจะมีดุลพินิจการที่จะพิจารณาในแต่ละกรณีเป็นเรื่อง ๆ ไปและเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งด้วยแล้ว ย่อมที่จะเข้าใจได้ว่าเรื่องที่ได้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งมานั้นทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่ นอกจากนั้น การที่ให้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งโดยไม่จำกัดมูลเหตุในการคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไม่ว่าจะในฐานะของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการเลือกตั้ง เมื่อเห็นว่าการเลือกตั้งไม่เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม และย่อมจะทำให้กระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งเป็นมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 94 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้ง เพื่อรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ที่กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงเมื่อมีการคัดค้านการเลือกตั้งว่าเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อพิจารณาวินิจฉัยสั่งการ⁵⁵ ในเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าว นอกจากนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการพิจารณาเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นโดยไม่ชักช้า⁵⁶

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งทั้งกระบวนการ กล่าวคือ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงพิจารณา และวินิจฉัยสั่งการในเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งนั้น และการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้มอบอำนาจหน้าที่ทั้งหลายดังกล่าวให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อดำเนินการในเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ก็เนื่องมาจากคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นรวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม⁵⁷ และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการจัดการเลือกตั้งแล้ว ก็ย่อมที่จะเข้าใจในสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งในฐานะที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งโดยเฉพาะ

⁵⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 147 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 (6).

⁵⁶ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 95.

⁵⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 144.

นอกจากนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งยังเป็นองค์กรที่ได้รับการประกันต่อความเป็นกลางและความเป็นอิสระทั้งในด้านของคุณสมบัติของคณะกรรมการ การเข้าสู่ตำแหน่ง และการปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ ในด้านของคุณสมบัตินั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องเป็นบุคคลผู้มีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริต⁵⁸ และจะต้องไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะห้าปีก่อนดำรงตำแหน่งรวมทั้งจะต้องไม่เป็นข้าราชการการเมือง⁵⁹ และในด้านการเข้าสู่ตำแหน่งนั้นได้มีการแยกองค์กรผู้คัดเลือกตัวบุคคลซึ่งได้แก่คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งกับองค์กรที่ให้ความเห็นชอบตัวบุคคลซึ่งได้แก่วุฒิสภา ออกจากกัน⁶⁰ ทั้งนี้เพื่อให้ทั้งสองได้ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน โดยไม่ให้องค์กรใดสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการได้ตามใจชอบ

สำหรับในด้านการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นได้มีการประกันความเป็นอิสระและความเป็นกลางของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีวาระในการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีและดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว⁶¹ เพื่อไม่ให้เกิดการวิ่งเต้นเพื่อขอดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการอันจะทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเสียความเป็นกลางและความเป็นอิสระได้ อีกทั้งยังมีหลักประกันมิให้มีการถอดถอนคณะกรรมการการเลือกตั้งได้โดยง่าย โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งได้แต่เฉพาะกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก หรือขาดคุณสมบัติหรือวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้า⁶² เท่านั้น เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีความมั่นคงและมั่นใจว่าจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยไม่มีอำนาจใด ๆ มาบีบบังคับหรือถอดถอนจากตำแหน่งเพราะเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ

คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงเป็นองค์กรที่อยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการอิสระ (Regulatory Commission) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialization) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง รวมทั้งให้เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องดังกล่าวในฐานะที่เป็นคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทตามหลักความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านอีกด้วย

⁵⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 136.

⁵⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 137.

⁶⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 138.

⁶¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 140.

⁶² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 141.

สำหรับการชี้ขาดข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งจะอยู่ในรูปแบบของระบบการชี้ขาดโดยคณะกรรมการ (Collective Judgement) ซึ่งอยู่ในรูปของคณะบุคคล ซึ่งมีผลดีในด้านความรอบคอบและป้องกันการใช้อำนาจในลักษณะรวบอำนาจโดยตัวบุคคล โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้การวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องของการคัดค้านการเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องลงมติด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์⁶³ เพื่อเป็นการถ่วงดุล ในระหว่างตัวบุคคลในคณะกรรมการด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ตามระบบการชี้ขาดในรูปแบบของคณะกรรมการก็มีผลเสียในด้านที่กำหนดตัวบุคคลที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบไม่ได้แน่ชัด เพราะการชี้ขาดที่กระทำโดยมติของคณะบุคคลย่อมไม่สามารถกำหนดให้เป็นความรับผิดชอบของผู้หนึ่งได้โดยเฉพาะได้ แม้จะปรากฏว่าคำชี้ขาดในบางกรณีอาจเห็นได้ชัดว่าเป็นมติที่ปราศจากเหตุผลที่เพียงพอ

นอกจากนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีอำนาจที่จะกำหนดวิธีการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดรวมทั้งวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งได้ด้วยตนเอง⁶⁴ เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งได้โดยรวดเร็ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นมาตรการในการสกัดกั้นผู้ได้รับเลือกตั้งจากการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรมไม่ให้นำไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารได้โดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพและเป็นการแก้ไขปัญหาความล่าช้าของกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งของศาลยุติธรรมตามกฎหมายเลือกตั้งฉบับเดิม โดยในการนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้งจำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย

(1) ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542⁶⁵ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 (6) และ (7) และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิธีการสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาด

⁶³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 8.

⁶⁴ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 19 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 97.

⁶⁵ “ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542”, ราชกิจจานุเบกษา 116 (19 ตุลาคม 2542) หน้า 14-34.

ปัญหาข้อโต้แย้งต่าง ๆ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 รวมทั้งกำหนดตำแหน่งและคุณสมบัติของบุคคลและจัดตั้งองค์กรที่อาจได้รับมอบหมายให้ดำเนินการแทนคณะกรรมการการเลือกตั้งในบางเรื่อง เพื่อเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาด

(2) ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542⁶⁶ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 (7) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 และมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกระบวนการและวิธีการพิจารณาเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา รวมทั้งกำหนดตำแหน่งและคุณสมบัติของบุคคลและจัดตั้งองค์กรที่อาจได้รับมอบหมายให้ดำเนินการแทนคณะกรรมการการเลือกตั้งในบางเรื่องเพื่อเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยสั่งการ

และเมื่อมีกรณีของการคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้น คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งสองฉบับดังกล่าว ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการทำสำนวน (Poursuite) ซึ่งเป็นขั้นตอนในการสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน (2) ขั้นตอนของการตรวจสำนวน (instruction) ซึ่งเป็นขั้นตอนในการพิจารณาไต่สวนสำนวนที่ได้ผ่านการสืบสวนสอบสวนมาแล้ว และ (3) ขั้นตอนของการวินิจฉัยสั่งการหรือพิพากษา (Judgement) ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจที่สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ นับคะแนนใหม่ หรือยกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งด้วยความรวดเร็วและคล่องตัว คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้บุคคลหรือองค์กรซึ่งได้แต่งตั้งหรือจัดตั้งขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวทำหน้าที่แทนคณะกรรมการการเลือกตั้งในขั้นตอนของการทำสำนวนและขั้นตอนของการตรวจสำนวนได้ ส่วนในขั้นตอนการมีคำวินิจฉัยสั่งการหรือการพิพากษานั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องเป็นผู้ดำเนินการเองและไม่อาจมอบ

---

⁶⁶ “ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542”, ราชกิจจานุเบกษา 116 (19 ตุลาคม 2542) หน้า 1-8.

หมายให้บุคคลหรือองค์กรใดทำแทนได้ เพราะเป็นอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญมอบหมายให้กับ คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเฉพาะ⁶⁷

สำหรับองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้ง ในต่างประเทศ อาจจัดแยกองค์กรต่าง ๆ ได้ดังนี้

(1) รัฐสภาหรือสภานิติบัญญัติ แนวความคิดของประเทศที่กำหนดให้รัฐสภา หรือสภานิติบัญญัติเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้ง มาจากแนวความคิดในเรื่องการแบ่งแยกอำนาจออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติอำนาจบริหารและ อำนาจตุลาการและไม่ให้อำนาจทั้งสามนี้เข้ามาก้าวร้าวซึ่งกันและกันอีกทั้งเป็นเรื่องของสมาชิก ของสภาโดยเฉพาะถ้ายอมให้องค์กรอื่นมีอำนาจวินิจฉัยก็เท่ากับให้องค์กรนี้ สามารถมีอำนาจ ที่จะชี้ขาดว่าผู้ใดเป็นสมาชิกของสภาบ้าง รัฐสภาหรือสภานิติบัญญัติก็ขาดฐานะอันมั่นคงไป⁶⁸ โดยประเทศที่ให้รัฐสภาหรือสภานิติบัญญัติเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าว เช่น อิตาลี เบลเยียม

นอกจากนั้น ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันก็ให้สภาผู้แทน ราษฎรเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่นี้เช่นเดียวกัน โดยรัฐธรรมนูญลงวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ. 1949 มาตรา 41 ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของอำนาจที่สมาชิก ได้รับมอบหมายมาและเป็นหน้าที่ของสภาเช่นเดียวกันที่จะวินิจฉัยว่าสมาชิกคนใดได้หมด คุณสมบัติของการเป็นสมาชิกสภา และคำวินิจฉัยของสภาในเรื่องเหล่านี้อาจโต้แย้งคัดค้าน ไปยังศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐได้⁶⁹

(2) ศาลยุติธรรม แนวความคิดของประเทศที่กำหนดให้ศาลยุติธรรมเป็น องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งมาจากแนวความคิด ที่เห็นว่าการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งมีลักษณะเป็นคำพิพากษาและเป็นการ พิจารณาว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยถูกต้องหรือไม่ ไม่ใช่กรณีที่อำนาจตุลาการเข้าไปก้าวร้าว อำนาจนิติบัญญัติ นอกจากนี้ ยังมีความเป็นกลางทางการเมืองมากกว่ารัฐสภาหรือสภา นิติบัญญัติและมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทโดยปกติอยู่แล้วย่อมมีความชำนาญ

⁶⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 147.

⁶⁸ หยุดแสงอุทัย, หลักรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป, หน้า 518.

⁶⁹ ไพโรจน์ ชัยนาม, สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญของต่างประเทศกับ ระบบการปกครองของไทย, หน้า 62.

สำหรับประเทศที่ให้ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ประเทศอังกฤษ โดยวิธีการจัดตั้งศาลเลือกตั้ง (Election court) ซึ่งประกอบด้วย ผู้พิพากษา 2 นาย ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากผู้พิพากษาในศาล Queen's Bench Division โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งหนึ่งปีและผู้พิพากษาที่ได้รับการคัดเลือกแล้วไม่มีสิทธิได้รับการคัดเลือกอีก

(3) องค์กรพิเศษอื่น ๆ แนวความคิดของประเทศที่ให้มีการจัดตั้งองค์กรพิเศษเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ก็เนื่องมาจาก แนวความคิดที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการดำเนินการคัดค้านการเลือกตั้งของรัฐสภาหรือ สภานิติบัญญัติอาจไม่มีความเป็นกลางทางการเมืองและเสี่ยงข้างน้อยในสภาอาจไม่ได้รับความคุ้มครอง และในขณะที่ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษา โดยปกติย่อมจะมีคดีที่จะต้องดำเนินการเป็นจำนวนมากและไม่อาจดำเนินการได้โดยรวดเร็ว อีกทั้งอาจไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวกับการทุจริตคดโกงในการเลือกตั้งเพียงพอทำให้ ไม่อาจเข้าใจในปัญหาได้อย่างถ่องแท้ จึงมีความคิดว่าสมควรที่จะจัดตั้งองค์กรพิเศษ โดยให้เป็น องค์กรที่มีความเป็นกลางและมีความเป็นอิสระที่จะมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการคัดค้าน การเลือกตั้งโดยเฉพาะ

สำหรับประเทศที่มีการจัดตั้งองค์กรพิเศษเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งโดยเฉพาะ อาทิเช่น ประเทศฝรั่งเศสได้มอบให้คณะ ตุลาการรัฐธรรมนูญ (Le Conseil Constitutionnel) เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าว

ส่วนในประเทศอินเดียรัฐธรรมนูญก็ได้มอบให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและจัดให้มีการเลือกตั้งเป็นผู้มีอำนาจในการ แต่งตั้งคณะตุลาการการเลือกตั้ง (Election Tribunal) เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการ เลือกตั้ง⁷⁰ เป็นต้น

บทวิเคราะห์องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการ เลือกตั้ง

ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งได้มีการเลือกตั้งต่างก็ได้มอบหมายให้องค์กรใดองค์กร

---

⁷⁰ ประณต นันทิยะกุล, “คณะกรรมการการเลือกตั้งกับการจัดการเลือกตั้ง ในอินเดีย,” ใน 60 ปีรองศาสตราจารย์ประณต นันทิยะกุล ประสพการณ์ 100 ชีวิต (ม.ป.ท. 2542), หน้า 25.

หนึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีที่มีการคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้น และจากการศึกษาจะพบว่าองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (1) กลุ่มที่ให้รัฐสภาหรือสภานิติบัญญัติเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ (2) กลุ่มที่ให้ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ และ (3) กลุ่มที่ให้องค์กรพิเศษเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ อาทิเช่น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

สำหรับประเทศไทย การให้องค์กรแต่ละองค์กรเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งในอดีต อาจพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสียได้ ดังต่อไปนี้

(1) รัฐสภาหรือสภานิติบัญญัติเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้ง

ข้อดี คือ เป็นการวินิจฉัยโดยสมาชิกของสภาด้วยกันเองซึ่งจะเป็นผู้ที่รู้รายละเอียดและปัญหาในแง่มุมต่าง ๆ ในการเลือกตั้งได้ดีที่สุด

ข้อเสีย คือ ฝ่ายข้างน้อยในสภาอาจไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะการวินิจฉัยว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบหรือไม่อยู่ที่เสียงข้างมาก และอาจมีการช่วยเหลือเข้าข้างพวกเดียวกันเอง นอกจากนี้ การตัดสินของสภาอาจไม่เป็นไปในแนวทาง เพราะไม่ต้องคำนึงถึงบรรทัดฐานอย่างศาล

(2) ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้ง

ข้อดี ศาลเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดและการวินิจฉัยย่อมถือหลักกฎหมายโดยเคร่งครัดและไม่วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุผลทางการเมือง นอกจากนี้ การวินิจฉัยย่อมเป็นบรรทัดฐานอันเดียวกันซึ่งทำให้กฎหมายมีความมั่นคง

ข้อเสีย การยอมให้ศาลเข้ามาเกี่ยวข้องกับข้อขัดแย้งทางการเมืองอาจทำให้ศาลต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงได้ และผู้พิพากษาอาจความรู้ความเข้าใจในกลไกทฤษฎีในการเลือกตั้งทำให้ไม่เข้าใจถ่องแท้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งศาลมีคดีโดยทั่วไปเป็นจำนวนมากที่จะต้องพิจารณาอยู่แล้ว ทำให้ไม่อาจดำเนินการได้โดยรวดเร็ว

จากปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งของสภาผู้แทนราษฎรและศาลยุติธรรม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

พ.ศ. 2541 จึงได้เปลี่ยนแปลงองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งมาเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงรวบรวมพยานหลักฐาน ดำเนินการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาด โดยให้มีวิธีการพิจารณาเป็นของตนเอง เพื่อให้สามารถดำเนินการได้โดยคล่องตัวและมีความรวดเร็ว เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งของศาลยุติธรรมตามกฎหมายเลือกตั้งฉบับเดิม

นอกจากนั้น ในการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องอยู่ในรูปของคณะบุคคลซึ่งจะสามารถป้องกันการใช้อำนาจโดยไม่ชอบของตัวบุคคลในคณะกรรมการได้ นอกจากนี้ ยังเป็นการถ่วงดุลระหว่างตัวบุคคลไปคณะกรรมการด้วยกันเองเป็นอย่างดี อีกทั้ง การเข้าสู่ตำแหน่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีการกำหนดให้มีการถ่วงดุลระหว่างองค์กรสรรหาตัวบุคคลกับองค์กรที่ให้ความเห็นชอบเพื่อไม่ให้มีการแต่งตั้งบุคคลที่ไม่มีความเหมาะสมมาดำรงตำแหน่งคณะกรรมการการเลือกตั้งอีกด้วย ซึ่งจะทำให้กระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์และยุติธรรม และมีประสิทธิภาพในการป้องกันไม่ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งที่มาจากกระบวนการการเลือกตั้งที่ไม่ชอบเข้าสู่ตำแหน่งในทางการเมืองได้โดยรวดเร็ว